

PB001: Úvod do informačních technologií

Luděk Matyska
Přednášející: Eva Hladká

Fakulta informatiky Masarykovy univerzity

podzim 2011

- 1 Ochrana a bezpečnost
- 2 Client-server model

Ochrana a bezpečnost

- Obecná ohrožení:
 - Přístup (čtení)
 - Nezanedává přímo stopy
 - Zápis (modifikace)
 - Následné využití útočníkem modifikovaných dat
 - Zahrnuje i smazání/přepsání
 - Znepřístupnění služby (denial of service)
- Možné útoky
 - Přihlášení, impersonifikace, . . .
 - Trojský kůň
 - Viry

Více o útocích

- Sociální inženýrství
 - Uhodnutí nebo získání hesla
 - Využívá důvěřivosti a naivity lidí
 - Technologie může pomoci jen do jisté úrovně
 - Nutnost koordinované shody dvou či více lidí – 7 klíčů k korunovačním klenotům
 - Kombinace fyzických nástrojů a tajemství (po krádeži karty je třeba ještě získat pin a naopak, samotný pin bez karty není k ničemu)
- Využití technických nedostatků
 - Bezpečnostní „díry“, „zadní vrátka“ apod.
 - Je možné minimalizovat korektními programátorskými praktikami
 - a pravidelnou aplikací záplat
 - Automatizované nástroje pro „otřukání“ systému
- Botnety
 - Sítě již napadených počítačů
 - Využitelné k dalším útokům

Principy návrhu bezpečných systémů

- Zveřejnění šifrovacích a souvisejících algoritmů
- Standardní nastavení = žádný přístup
 - Správce/uživatel musí aktivně rozhodnout, co komu dovolí
- Minimální oprávnění
- Pravidelné kontroly
 - „Díry“, nadbytečná oprávnění, ...
- Jednoduchý a uniformní mechanismus
 - Složitost vede k nepochopení a to k chybám
- Úrovně oprávnění
 - Delegation oprávnění na konkrétní akci

Ochrana souborů

- Základní operace:
 - čtení, zápis (včetně vytvoření), smazání, prodloužení a spuštění souboru
- Základní ochrana
 - Různá pro různé operace
 - Specifikace, kdo smí co: Ochranné domény:
 - Skupina, která má stejná práva
 - Statické versus dynamické
 - Např.: Já, moji přátelé, ostatní
 - POSIX (UNIX): user:group:other
 - Možná i jiná schemata

Řízení přístupu k souborům

Access Control List, ACL (seznamy přístupových oprávnění)

- ke každému souboru je připojen seznam přístupových oprávnění
- sestává se z uspořádaných dvojic (doména, operace)

Zjednodušená varianta (z UNIXových systémů):

- pouze tři záznamy: *u* uživatel, *g* skupina, *o*: ostatní
- operace:

- *r*: čtení souboru (čtení obsahu adresáře)
- *w*: zápis souboru (včetně vytvoření)
- *x*: spuštění (sestoupení do podadresáře)

- **Příklad**

- `rw-r-----`
- Uživatel může číst i zapisovat, skupina smí jen číst, ostatní nesmí nic

Řízení přístupu k souborům

Plné ACL:

- libovolný počet záznamů
- více práv: smazání, změna oprávnění...
- negativní záznamy (explicitní odepření operace)
- dynamická dědičnost – propagace změn do podadresářů
- např. AFS, Windows od verze 2000, ext4 s ACL

Řízení přístupu k souborům

Capability List, CL

- Uspořádání podle domén, nikoliv podle souborů
- Schopnost (capability) tj. práva přístupu patří procesu a ten je může:
 - předávat dalším procesům (delegace)
 - modifikovat (degradovat, nemůže rozšířit práva)
 - smazat
- Proces se při přístupu k souboru prokazuje odpovídající schopností
- Možnost transferu schopností mezi procesy: vhodné pro distribuované systémy

Ochrana přístupu uvnitř OS

- Kernel a uživatelský prostor
- Oddělení na hw úrovni
- Každá stránka někomu patří
- Pouze kernel má přístup k hardware
 - Kontroluje práva přístupu
 - Obsluhuje zařízení (pro všechny)
 - Garantuje serializaci přístupu
- Uživatelské procesy používají *volání* kernelu (jádra)
- Korektnost kernelu kritická

Přístup k paměti

- Příslušnost virtuálních stránek k procesu
- Výpadek stránky: nepovolený přístup
- Ochrana
 - Mezi procesem a jádrem
 - Mezi procesy
 - Uvnitř procesu

Client-server model

- Distribuované počítání
 - Využití prvků (počítače) propojených počítačovou sítí
 - Dekompozice úlohy na podúlohy
 - Paralelní vykonávání podúloh
 - Na různých systémech propojených sítí
- Client-server model
 - Speciální případ distribuovaného počítání
 - Více strukturované
 - Asymetrické: *klient* posílá požadavek na zpracování *serveru*
 - Server pro jednoho klienta může být klientem pro jiný server.

Vlastnosti modelu client-server

- Klient a server samostatné procesy
- Na stejném nebo různých počítačích
- Interní informace je „soukromá“ pro každý proces
 - Klient i server se mohou vzájemně prokázat (autentizace)
- Komunikují duplexním protokolem
 - Komunikace může být šifrovaná

Požadované vlastnosti

- Interoperabilita
 - Klient a server mohou běžet na zcela odlišných systémech
- Portabilita
 - Stačí zajistit u klientů
- Integrace
- Transparence
 - Klient vidí jen „svůj“ server, nikoliv jeho další komunikaci
- Bezpečnost
 - Autentizace klienta i serveru
 - Šifrovaná komunikace
 - Důvěryhodný server

Příklady

- telnet, ssh
- X Window systém na Unixu
- Světová pavučina (World Wide Web)
- Distribuované systémy souborů (AFS, NFS, Samba/CIFS)

Třívrstevný model klient-server architektury

- Základní rozčlenění
 - Data
 - Logika
 - Prezentace
- Sousední možno kombinovat/rozdělit (tj. např. Logika může být součástí datové i prezentační vrstvy, a to i současně)

„Tlustý“ a „tenký“

- Platí pro server i klient, podstatné zejména v souvislosti s klienty
- „Tlustý“ (fat) klient:
 - Značná spotřeba lokálních zdrojů (CPU, paměť, disk)
 - Komplexní provedení i instalace
 - Příklad: Mozilla
- „Tenký“ (thin) klient:
 - Jednodušší
 - Snadná správa a přenositelnost
 - Menší škálovatelnost (příliš mnoho práce dělá server)
 - Zpravidla vyšší nároky na propustnost sítě

Middleware

- Software zajišťující funkcionalitu distribuovaných systémů
 - „Zkratka“ v rámci protokolů
 - Stojí „nad“ operačním systémem, ale „pod“ aplikací
 - Propojuje oddělené komponenty distribuovaného systému
- Dovoluje aplikacím komunikaci přímo na vyšší abstraktní úrovni
- Realizuje jednu (RPC) nebo více (DCE) funkcí

Middleware – příklady

- Primitivní: přenos souborů
- Základní: RPC (Remote Procedure Call)
- Integrované: DCE (Distributed Computing Environment)
- Distribuované objektové služby: CORBA, OGSA (Open Grid Service Architecture), Web Services

CORBA

- Common Object Request Broker Architecture
- Základem ORB: vrstva, která zprostředkovává komunikaci (middleware pro middleware)
- Komponenty:
 - Rozhraní (řetězce)
 - Umožňují volání procedur mezi klientem a serverem
 - Pojmenování (naming service)
 - „Obchodní“ služba (trader)
 - Vyhledávání vhodného serveru
 - A mnoho dalších

Webové služby

- Využívají standardní protokoly zavedené v rámci WWW konsorcia (W3C)
- Určeny pro interakci mezi počítači přes počítačovou síť
- WSDL (Web Services Description Language)
 - Popisuje rozhraní služby
- SOAP (Simple Object Access Protocol)
 - Protokol pro výměnu zpráv
- XML (eXtensible Markup Language)
 - Značkovací jazyk používaný pro popis objektů a vlastní komunikaci